

IZASLANSTVA U RATNE ZONE RADI UTVRĐIVANJA ČINJENIČNOG STANJA JESU IMPERATIV

Pod pokroviteljstvom ICOM-a i Instituta za konzervaciju Paul Getty, Barbara Roberts, konzervatorica i restauratorica i predsjednica ICOM-ova ad hoc Komiteta za sprečavanje prirodnih nepogoda, sastavila je izvještaj s misije utvrđivanja činjenica u Republici Hrvatskoj od 9. do 29. listopada 1993. godine.

Misiju su zahtijevali članovi ICOM-a, a osobito hrvatski kolege, uključujući i one iz Muzejskoga dokumentacijskog centra iz Zagreba, u Hrvatskoj, i UNESCO iz Pariza.

ICOM je prvi put organizirao misiju u ratnoj zoni. Savjetničin zadatak bio je da ustanovi stupanj šteta uzrokovanih ratom 1991.-1993. nanijetih hrvatskim muzejima, galerijama i zbirkama, te da identificira primarne potrebe. ICOM-ove vijesti donose sažete dijelove izvještaja za naše članove.

Gđa Roberts je putovala diljem Hrvatske vlakom i avionom, posjećujući muzeje, knjižnice, arhive, crkve, samostane, arheološka nalazišta, restauratorske centre, privatne radionice, kao i gradove, sela i privatne domove. Posjetila je ukupno 22 muzeja i galerije u predjelima koje kontrolira hrvatska vlada.

Kroz putovanja i razgovore s ljudima iz hrvatskog Ministarstva kulture, i Zavoda za zaštitu spomenika kulture i osobljem muzeja, gđa Roberts je stekla sliku o nekim najvažnijim problemima s kojima se sukobljavaju muzeji i muzejski stručnjaci. Opisala je posljedice oskudnog financiranja Vlade, koja je kontrolirala sve kulturne institucije, rat koji je buknuo nakon raspada jugoslavenske države 1990. godine i razaranje kulturnih dobara i simbola kulturnih razlika koje je uslijedilo.

Prema Barbari Roberts, važan dio pokretnoga kulturnog naslijeđa u hrvatskim rukama nužno treba konsolidacijsku, preventivnu ili konzervacijsku obradu. Oko 30% građe trebalo bi hitno preventivno obraditi. Većina drvene polikromne skulpture i pokućstva treba intervenciju protiv crvotočja.

Premda se većina predmeta evakuirana s okupiranih područja, ili iz većih muzeja i crkvenih zbirki nalazi u prilično sigurnim spremištima, moguće je da trpe zbog neadekvatnog pohranjivanja, loših materijala za pakiranje, nedostataka instrumenata za mjerenje mikroklimatskih uvjeta, nedovoljne sigurnosti, itd.

Među specifičnim problemima koje je gđa Roberts zapazila u hrvatskim muzejima jest i fluktuacija nivoa vlažnosti, nedostatak grijanja ili ventilacije u prenatrpanim spremištima (mnoga su spremišta prenatrpana da bi se u njima mogle smjestiti zbirke koje su tu prenesene zbog sigurnosti), kao i nedostatak konzervatora i restauratora koji bi se brinuli za hitnu njegu i preventivno održavanje. Sredstva za nabavu materijala za konzervaciju, spremnica, opreme i arhivskih kutija vrlo su mala, kao što su rijetka i vozila za transport umjetnina.

“Nužan je velik međunarodni angažman radi očuvanja pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara”, zaključuje gđa Roberts ustvrdivši prijeku potrebu da se zaštite i očuvaju kulturna dobra u zemlji suočenoj s problemima brojnih izbjeglica, inflacijom i ekonomijom u teškoćama. Kakvu ulogu može imati ICOM u pružanju pomoći Hrvatskoj da zaštiti svoje kulturno naslijeđe?

Članovi ICOM-a mogu pružiti pomoć svojim pojedinim kolegama šaljući im osnovna oruđa i materijale ili u Muzejski dokumentacijski centar,

Zagreb, ili pišući neposredno pojedinim muzejima, knjižnicama, arhivima, zoološkim vrtovima ili drugim institucijama koje čuvaju srodne zbirke. Mogu slati publikacije, materijale za hitnu obradu (ljepila, papir za zamatanje, osnovne ručne alate, platno za podstavljanje slika na platno, bilo kakvu uredsku opremu, osobito kompjutere). Takve bi akcije pomogle da se razbije prevladavajući osjećaj izolacije - “osjećaj izoliranosti veoma je jak”, napisala je gđa Roberts.

Hrvatske vlasti skrenule su pozornost ICOM-u na činjenicu da kulturna dobra odlaze iz Hrvatske s krivotvorenim izvoznim dozvolama (ICOM-ove vijesti, svezak 47, br. 1, 1994.). Članovi ICOM-a koji naidu na tržištu na hrvatske predmete mole se da kontaktiraju Branku Šulc u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu.

Je li to bila značajna misija? “Misija u Hrvatsku bila je imperativ”, zaključila je Barbara Roberts. Ona preporuča da ICOM pošalje slična izaslanstva na druga područja bivše Jugoslavije što je prije moguće. Takva su izaslanstva bitna da bi se došlo do točne procjene stanja u kojemu se nalazi pokretna kulturna baština.

Na sedmoj sjednici u prosincu, Izvršni savjet ICOM-a zahvalio je Barbari Roberts na izvodenju misije i poslao apel službenicima vlada obuhvaćenih zemalja potičući ih da preduzmu korake za zaštitu kulturnih dobara. Izvršni je savjet također odlučio uputiti apel članovima ICOM-a da započnu pojedinačnu suradnju između stručnjaka ali i između muzeja. Na kraju je Izvršni savjet izrazio želju da Komitet za prosvjetu i kulturu Vijeća Europe objavi izvještaj Barbare Roberts, zajedno s drugim dokumentima o situaciji u bivšoj Jugoslaviji koje trenutačno distribuira.

Preuzeto iz: ICOM NEWS, ICOM, Paris, No. 2, Vol. 47, 1994., str. 25-26.

*Prijevod s engleskog:
Zdenka Ungar*